

Lezingen:
Joh Op 21, 1-5a
En
Joh 13, 31-35

Beste mensen,

Hoe moeten we de woorden uit het evangelie van vandaag lezen?
Het zijn al lang niet meer de woorden die Jezus letterlijk gesproken heeft.
Het zijn woorden geworden die Hem in de mond gelegd zijn.
Door Johannes, en wie weet ook wel weer door zijn volgelingen.
Maar wat is nu de oorsprong van deze woorden?

De woorden van het evangelie van vandaag komen
uit een gesprek dat Jezus voert met zijn leerlingen.
Het thema van dat gesprek is, dat Hij hen zal gaan verlaten.
Zijn einde is nabij, de leerlingen zullen achterblijven.
En als we ons dan afvragen wat dat aan ideeën en gevoelens bij de leerlingen oproept,
dan zullen we snel uitkomen bij gevoelens van angst en onzekerheid
om het alleen gelaten worden.
Zijn ze bang voor wat de toekomst hen gaat brengen?
Alleen als ze gelaten zijn moeten ze nu zelf verder, maar hoe?
In zo'n geval heeft ieder behoefte aan verbinding, aan bondgenoten.
In verbondenheid met anderen kunnen zij steun vinden, en wie weet:
ook een innerlijke vrijheid ontdekken, die hen opgewassen maakt tegen de toekomst.
Dan kan er weer wat hoop ontstaan, en wellicht ook wat geloof in zichzelf en in anderen.

Beste mensen, vandaag wordt in Rome feest gevierd:
Titus Brandsma wordt heilig verklaard.
Hij stierf in Dachau, op 26 juli 1942.
Brandsma verzette zich tegen het nazisme.
Hij werd gevangen gezet in Scheveningen en Kamp Amersfoort
en tenslotte naar concentratiekamp Dachau gedeporteerd.
Hij was Karmeliet, hoogleraar, rector-magnificus, en vooral: verzetsheld.
Zijn denken toont een puntgaaf kompas voor goed en kwaad.
Zijn onverzettelijke houding spreekt nog immer mensen aan.

Was hij als een van de leerlingen waarover het evangelie sprak?
Was hij bang voor alleen gelaten te worden,
wetende dat zijn dagen geteld waren?
Hoe ging hij om met gevoelens van angst en onzekerheid?
In het kleine boekje 'mijn cel', geschreven op 28 januari 1942
in de gevangenis in Scheveningen verhaalt hij over zijn beleving:
op zijn 60ste nog in de gevangenis gekomen ...
Hij verwondert zich, en herinnert zich hoe iemand hem zei
dat met een beroep op zijn kloosterleven, het gevangen zijn hem niet zwaar zal vallen.
En ja, het priesterschap heeft hem zoveel moois gebracht
dat – zo zegt hij: 'dat ik er ook graag iets onaangenaams voor op mij neem'.
En dan verhaalt hij hoe hij zijn cel beleeft:
hij meet de afmetingen: een bed op ellebooghoogte, heeft een tafel en een kruk

en door de kruk tegen de muur te plaatsen voor het bed heeft hij zijn eigen leunstoel gemaakt.
Het lijkt erop dat hij met enig vermaak zijn vindingen beschrijft.
Hij heeft geen kruis, maar van bakpapier maakt hij er een en de afbeelding van Maria in het brevier plaatst hij zo, dat hij haar telkens kan zien.
Hij richt zich in, en in zijn woorden klinkt mee, dat hij in zijn cel zich kan verbinden met wat eertijds zo belangrijk was en nu met de seconde belangrijker wordt:
hij ervaart hier meer en meer de aanwezigheid van zijn Heer, en herinnert zich vele woorden die anderen aan Hem hebben gewijd.
Zo houdt hij zich staande ...
Hij is niet alleen, hij lijdt geen angst, hij blijft verbonden en verwondert zich over die altijddurende verbondenheid.
Er is geen eenzaam mens aan het woord, ook al is hij alleen in zijn cel.

Beste mensen, er is nog een geschrift van hem bewaard gebleven.
Het is geschreven op last van de Gestapo.
Het heet zijn laatste geschrift te zijn.
Hij neemt de vraag op: waarom verzet zich het Nederlandse volk, m.n. het katholieke volksdeel, tegen de N.S.B.?
In dat boekje toont Brandsma zich een goed analyticus van zowel het Duitse gedachtegoed als van het Nederlandse denken.

Let wel: het is dan pas 1942, een andere tijd dan aan het einde van de oorlog!
Heel genuanceerd beschrijft hij hoe de Nationaal-socialistische beweging de leidende gedachte was in Nazi-Duitsland:
het kwam immers eerst een louter economische gedachte ter verbetering van de slechte economische toestanden, maar werd, omdat het door een grote groep gevolgd werd, tot een politieke beweging, en daardoor tot een ideologie, die zich ontwikkelde in biologische (ras) en steeds meer materialistische zin.
In Nederland in die tijd – de 30-er jaren – bestond er geen algemeen bewustzijn dat het land bedreigd werd met de ondergang – wat in Duitsland wel leefde.
Daarom was hier de N.S.B. meer een beweging van enkelen, die geestdriftig het nazistische gedachtegoed naar Nederland wilde brengen en daarbij gedachteloos en zelfs klakkeloos alles kopieerde.
Brandsma zegt hiermee, dat in vele opzichten de economische toestand in Nederland beter was dan in Duitsland, en dat de Nederlanders met hun nuchtere werkelijkheidszin niet inzagen dat het door de N.S.B. gebrachte gedachtegoed alles beter zou maken.
Ze zagen bovendien snel in, dat hun gedachten een zeer vijandig anti-godsdienstige en anti-christelijke houding weerspiegelden (zoals wij nu vinden van patriarch Kyrill in zijn denken en handelen).

Nu terug naar Brandsma:
Hij beschrijft de christelijke (katholieke) inborst die het maatschappelijke leven richting en inhoud gaf, bijv. in katholieke corporaties, katholiek onderwijs en katholieke ziekenzorg.
En dan zegt hij, ik citeer:
'voor die godsdienstige belijdenis in het maatschappelijke leven

heeft in zeer breede lagen het Nederlandsche volk groote offers gebracht
uit eerbied voor God, uit liefde tot God en in geloovig vertrouwen op God.
Die eerbied voor God doet hen dit als plicht beschouwen;
die liefde tot God schenkt hun daartoe geestdrift en offervaardigheid;
dat geloovig vertrouwen op God maakt hen sterk dit ondanks alles te blijven doen’.
En Brandsma concludeert dan,
dat de N.S.B. haar strijd voor verbetering van maatschappelijke toestanden in Nederland
een sterk anti-nationaal karakter heeft gegeven
en zo de Nederlandse mentaliteit heeft miskend.
De N.S.B. verengde en beperkte het in Nederland levende geloofsbewustzijn
en gaf alles een politiek karakter.
En dat – zo schrijft Brandsma – voelt als een verdringing van de godsdienstige invloed,
zeg een schending van glorieuze tradities van het Nederlandse volk.
Z.i. wil het volk orde en rust, erkent het gezag en wetten,
maar zou het het Nederlandse volk niet zijn
als ze de bezetting niet voelde als geweld in haar volksbestaan
en tegen haar grote drive: de worsteling om haar vrijheid.
Brandsma eindigt dan dit geschrift
(u weet: geschreven op vraag van de Gestapo) met:
‘Zoo zie ik de stemming in Nederland.
Ik heb getracht die zoo objectief mogelijk weer te geven, zooals mij is gevraagd.
God zegene Nederland,
God zegene Duitschland.
God geve, dat beide volkeren weldra weer in volle vrede en vrijheid naast elkander staan
In zijn erkenning en tot zijn eer, tot heil en bloei van beide zoo verwante volken’.

Beste mensen,
Ik heb u een kleine inkijk willen geven in het gedachtegoed van Titus Brandsma,
die vandaag in Rome heilig wordt verklaard.

We sloten hierbij aan bij het evangelie, dat meldde
dat de apostelen mogelijk in zwaar weer verkeerden
en leden onder het komende afscheid van hun Heer.
Zij lieten zich niet bepalen door de angst,
En – zoals we zagen – deed Titus Brandsma dat evenmin.
Hij zocht de blijvende verbondenheid met zijn Heer.
Hij was en bleef Titus’ steunpilaar, tot het einde van zijn leven.
Vandaag wordt deze Titus Brandsma heilig verklaard,
Of dat nodig was, laat ik ieders beoordeling.
Wat duidelijk is voor mij, is
dat deze mens heel genuanceerd denkt en leert,
dat hij niet de mensen afvalt maar hun gedachtegoed
en daarbij kan en mag hopen op zegen over allen.
Hij was alleen in zijn cel,
maar beslist geen eenzaam mens,
juist omdat hij zich verbond aan iedereen,
hoewel heel kritisch naar hen wiens gedachten hij niet deelde.
Moge hij rusten in vrede,
Moge hij leven voor ons, moge hij ons een voorbeeld zijn.
Amen.

Hans Vossenaar